

**STICHTING
SWALM & ROER**
voor onderwijs en opvoeding

**Protocol medicijnverstrekking en
medisch handelen
(DATUM)**

	geleding	datum
Verkenning	MT+	21 december 2022
Advies	Directeuren via MT+	12 april 2022
Voorgenomen besluit		16 mei 2022
Instemming	GMR artikel 10 lid 1 sub c WMS	23 mei 2022
Vaststelling (definitief besluit)		15 juni 2022

Inhoudsopgave

1.	Soorten medische handelingen op school.....	4
2.	Medicijnverstrekking en medisch handelen	6
2.2	Het verstrekken van medicijnen op verzoek.....	7
2.3	Het opbergen van medicijnen op school	8
2.4	Het verrichten van medische handelingen	8
	Bijlage 1 - Het kind wordt ziek op school.....	11
	Bijlage 2 - Het verstrekken van medicijnen op verzoek.....	13
	Bijlage 3 - Uitvoeren van medische handelingen.....	15
	Bijlage 4 - Bekwaamheidsverklaring	17
	Bijlage 5 - Handelen bij calamiteiten	18
	Bijlage 6 – Stroomschema protocol medicijnverstrekking en medisch handelen	19
	Bijlage 7 - Factsheet gezondheidszorg in onderwijstijd	

Voorwoord

Leerkrachten op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn door een insectenbeet. Daarnaast krijgen leerkrachten in toenemende mate het verzoek van ouders of verzorgers¹ om hun kinderen door de arts voorgeschreven medicatie toe te dienen. En steeds vaker wordt er werkelijk medisch handelen van leerkrachten verwacht zoals het geven van sondevoeding en het toedienen van een injectie. Met de komst van Passend onderwijs is het mogelijk dat meer basisscholen met deze vragen te maken krijgen. Het uitvoeren van medische handelingen op school brengt risico's met zich mee, ook op juridisch gebied. Het is van belang dat er in deze situaties gehandeld wordt volgens een vooraf afgesproken en ondertekend protocol. Dit protocol dient als uitgangspunt voor de handelingen binnen de scholen van Stichting Swalm & Roer. Het protocol is dan ook bedoeld als leidraad voor directie en medewerkers op onze scholen. Er kan altijd advies worden ingewonnen bij de plaatselijke Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) of de ambulante dienst van REC 3 in de regio.

Dit protocol is gebaseerd op een protocol uit 2007 dat destijds tot stand kwam na overleg met:

- Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband (LAD);
- Stichting Rechtsbijstand Gezondheidszorg (SRG);
- Vereniging van Artsen (VVAA);
- Nederlandse Vereniging Jeugdgezondheidszorg (NVJG);
- Inspectie Jeugdgezondheidszorg (inspectie JGZ).

In de bijlagen bij dit protocol zijn formats bijgevoegd voor onder andere toestemmingsformulieren en de bekwaamheidsverklaring. Scholen kunnen deze ter ondertekening voorleggen aan ouders en aan de arts (in geval van een bekwaamheidsverklaring voor een BIG-handeling).

¹ Voor de leesbaarheid van het protocol zullen wij hierna spreken over ouders wanneer wij ouders of verzorgers bedoelen.

1. Soorten medische handelingen op school

a. Handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt

Bijvoorbeeld het geven van medicijnen. Dat kan zijn het geven van een 'paracetamol' of andere medicijnen zoals een zetablet bij een epilepsieaanval, het behandelen van een insectenbeet etcetera. Deze zorghandelingen worden niet-voorbehouden handelingen genoemd. Daarvoor gelden algemene zorgvuldigheidsnormen. Dat betekent dat deze handelingen door iedereen mogen worden uitgevoerd, als dat met de nodige aandacht en zorgvuldigheid gebeurt.

b. Handelingen waarvoor de wet BIG wel geldt

Een aantal medische handelingen brengt risico's mee. De Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg (Wet BIG) noemt 14 potentieel risicovolle medische handelingen. Ze mogen beroepsmatig alleen zelfstandig worden uitgevoerd volgens de wet BIG bevoegde zorgverleners en worden daarom voorbehouden handelingen genoemd. Bijvoorbeeld het geven van injecties en het toedienen van sondevoeding. Het is echter toegestaan om, onder voorwaarden, een andere persoon in opdracht van een zelfstandig bevoegde beroepsmatige zorgverlener een voorbehouden handeling uit te laten voeren. Delegeren van het verrichten van deze handelingen aan leerkrachten moet met grote zorgvuldigheid worden omgeven. Een specialist kan een leerkracht handelingsbekwaam achten. Dit heeft echter niet het gevolg dat de leerkracht niet meer aansprakelijk is voor zijn/haar handelen. Deze blijft aansprakelijk. Het mogelijk verzekeren van dit risico is een vraag die het schoolbestuur met de verzekeringsmaatschappij zal moeten overleggen.

Een arts kan een leerkracht handelingsbekwaam achten en deze bekwaamheid ondersteunen met een ondertekende verklaring van bekwaamheid. De arts is dan mede verantwoordelijk. Het hebben van een medisch handelingsprotocol als het onderhavige is belangrijk op school, maar het volgen van de werkwijze van het protocol sluit niet uit dat de leerkracht aansprakelijk gesteld zou kunnen worden bij calamiteiten. Het betreft dan een civielrechtelijke aansprakelijkheid. Zelfs als ouders de leerkracht toestemming hebben gegeven tot het uitvoeren van medische handelingen bij hun kind kan de leerkracht verantwoordelijk worden gesteld.

Om zeker te zijn dat deze civielrechtelijke aansprakelijkheid gedekt is, is het raadzaam om voordat er wordt overgegaan tot medisch handelen (BIG), contact op te nemen met de verzekeraar van de school. Het kan zijn dat bij de beroepsaansprakelijkheid de risico's die verbonden zijn aan deze

medische handelingen niet zijn meeverzekerd. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn, omdat wanneer de verzekeraar van een en ander op de hoogte wordt gesteld hij deze risico's kan meeverzekeren, eventueel tegen een hogere premie en onder bepaalde voorwaarden (bijvoorbeeld een bekwaamheidsverklaring).

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen, dan dient direct contact te worden opgenomen met de huisarts en/of de specialist van het kind. Bij een ernstige situatie moet direct het landelijke alarmnummer 112 worden gebeld. Alle relevante gegevens van het kind moet men dan bij de hand hebben, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en specialist van het kind. Voorts dient gemeld te worden bij welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij het kind waarneembaar zijn.

De schoolleiding kan kiezen of zij wel of geen medewerking verleent aan het geven van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling. Voor de individuele leerkracht geldt dat hij/zij mag weigeren handelingen (al dan niet vallend onder de wet BIG) uit te voeren waarvoor hij/zij zich niet bekwaam acht. Dit is conform het arbeidsrecht.

c. Noodsituaties

De wet BIG is niet van toepassing indien er sprake is van een noodsituatie. Iedere burger wordt dan geacht te helpen naar beste weten en kunnen. Het onderscheid tussen voorbehouden en niet-voorbehouden handelingen vervalt dus in noodsituaties waarin leerlingen in levensgevaar raken. Als de zorgverlening niet kan worden uitgesteld om ernstige gezondheidsschaden of overlijden te voorkomen, mag het personeel in de school of iemand anders binnen of buiten de school voorbehouden handelingen uitvoeren, als er geen betere zorgverlening beschikbaar is.

2. Medicijnverstrekking en medisch handelen

Leerkrachten op school worden regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet. Ook krijgt de schoolleiding steeds vaker het verzoek van ouders om hun kinderen de door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. Een enkele keer wordt medisch handelen van leerkrachten gevraagd zoals het geven van sondevoeding of het geven van een injectie. Dit zijn handelingen die vallen onder de wet BIG. Het toedienen van een zetpil (suppositorium) valt niet onder deze handelingen.

De schoolleiding aanvaardt met het verrichten van dergelijke handelingen een aantal verantwoordelijkheden. Leerkrachten begeven zich dan op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn. Met het oog op de gezondheid van het kind is het van groot belang dat zij in dergelijke situaties zorgvuldig handelen. Zij moeten daarbij over de vereiste bekwaamheid beschikken.

Leerkrachten en schoolleiding moeten zich realiseren dat, wanneer zij fouten maken of zich vergissen zij voor medische handelingen aansprakelijk kunnen worden gesteld.

2.1 *Het kind wordt ziek op school*

Indien een leerling ziek wordt of een ongeluk krijgt op school moet de leerkracht direct bepalen hoe hij/zij moet handelen. Regelmatig komt een kind 's morgens gezond op school en krijgt tijdens de schooldag last van hoofd-, buik- of oorpijn. Ook kan het kind bijvoorbeeld door een insect gestoken worden. Een leerkracht verstrekt dan vaak – zonder toestemming of medeweten van ouders – een 'paracetamol' of wrijft crème op de plaats van de insectenbeet.

In zijn algemeenheid is een leerkracht niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Uitgangspunt moet zijn dat een kind dat ziek is naar huis moet. De schoolleiding zal, in geval van ziekte, altijd contact op moeten nemen met de ouders om te overleggen wat er dient te gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden, moet het naar de huisarts, etcetera?).

Ook wanneer een leerkracht inschat dat het kind met een eenvoudig middel geholpen kan worden, is het gewenst om eerst contact te zoeken met de ouders. Laat het kind met de ouders bellen. Vraag daarna om toestemming aan de ouders om een bepaald middel te verstrekken. Problematisch is het wanneer de ouders en andere, door de ouders aangewezen vertegenwoordigers, niet te bereiken zijn. Het kind kan niet naar huis gestuurd worden zonder dat daar toezicht is. Ook kunnen medicijnen niet met toestemming van de ouders verstrekt worden. De leerkracht kan dan besluiten, eventueel

na overleg met een collega, om zelf een eenvoudig middel te geven. Daarnaast moet de leerkracht inschatten of niet alsnog een (huis)arts geraadpleegd moet worden.

Raadpleeg bij twijfel altijd een arts. Zo kan bijvoorbeeld een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft dan zaak het kind voortdurend te observeren.

Enkele zaken waarop je kunt letten zijn:

- toename van pijn;
- misselijkheid;
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen);
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur); en
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid).

Realiseer je dat je geen arts bent en raadpleeg bij twijfel altijd een (huis)arts. Dit geldt met name wanneer de pijn blijft of de situatie verergert. De zorgvuldigheid die je hierbij in acht moet nemen is dat je handelt alsof het je eigen kind is.

2.2 Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooltijd. Te denken valt bijvoorbeeld aan puffjes voor astma, antibiotica of zetabletten bij toevallen (een aanval van epilepsie). Ouders kunnen aan schoolleiding en leerkracht vragen deze middelen te verstrekken. Schriftelijke toestemming van de ouders is hierbij noodzakelijk.

Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden. Leg daarom schriftelijk vast om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden ze moeten worden toegediend en op welke wijze dat dient te geschieden. Leg verder de periode vast waarin de medicijnen moeten worden verstrekt. Ouders geven hierdoor duidelijk aan wat zij van de schoolleiding en de leerkrachten verwachten opdat zij op hun beurt weer precies weten wat ze moeten doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn. Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte en het daarbij behorende medicijngebruik op school. Een goed moment om te overleggen is als ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen:

- neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind;
- lees goed de bijsluiter zodat je op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn;

- noteer, per keer, op een aftekenlijst dat je het medicijn aan het betreffende kind gegeven hebt;
- als een kind niet goed op een medicijn reageert of als er onverhoopt toch een fout is gemaakt bij het toedienen van het medicijn, bel dan direct de huisarts of specialist in het ziekenhuis;
- bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112;
- zorg er altijd voor dat je alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van het kind, de medicatie die is toegediend, welke reacties het kind vertoont en eventueel welke fout is gemaakt.

2.3 Het opbergen van medicijnen op school

Het bewaren van medicijnen op school moet tot een minimum worden beperkt. Het is verstandig hiervoor één persoon aan te wijzen die verantwoordelijk is voor het beheer. De medicijnen dienen in een afgesloten kast (koelkast indien dit nodig is) te worden bewaard. In geen geval zullen medicijnen bewaard worden in het bureau van de leerkracht. De bureaula gaat te vaak open en het gevaar kan bestaan dat leerlingen de medicijnen kunnen meenemen. Bijvoorbeeld ook het aanvullen van de EHBO-doos op school kan onder het beheer van deze verantwoordelijke persoon vallen. Over de aanbevolen inhoud van de EHBO-doos kan informatie verkregen worden bij de GGD.

2.4 Het verrichten van medische handelingen

Het is van groot belang dat een langdurig ziek kind of een kind met een bepaalde handicap zoveel mogelijk gewoon naar school gaat. Het kind heeft contact met leeftijdsgenootjes, neemt deel aan het normale leven van alledag op school en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn/haar handicap of ziek zijn. Gelukkig zien steeds meer scholen in hoe belangrijk het is voor het psychosociaal welbevinden van het langdurig zieke kind om, indien dat maar enigszins mogelijk is, het naar school te laten gaan.

In uitzonderlijke gevallen zullen ouders aan schoolleiding en leerkrachten vragen BIG-handelingen te verrichten. Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding. In het algemeen worden deze handelingen door de thuiszorg of de ouders zelf op school verricht. In sommige gevallen kan er sprake zijn van een PGB (persoonsgebonden budget). In uitzonderlijke situaties, vooral als er sprake is van een situatie die al langer bestaat, wordt door de ouders wel eens een beroep gedaan op de schoolleiding en leerkrachten.

Het is belangrijk te realiseren dat bepaalde verantwoordelijkheden ontstaan wanneer er wordt overgegaan tot het uitvoeren van een medische handeling door een leerkracht. Dit hoeft niet onoverkomelijk te zijn, maar het is belangrijk om van tevoren stil te staan bij de consequenties. Het zal duidelijk zijn dat de ouders voor dergelijke ingrijpende handelingen toestemming moeten geven. Zonder toestemming van de ouders kan de schoolleiding of de leerkracht helemaal niets doen. Gezien

de ingrijpendheid van de handelingen moet de schoolleiding de schriftelijke toestemming van de ouders vragen en verkrijgen.

Wettelijke regels

De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (wet BIG) regelt wie wat mag doen in de gezondheidszorg. De wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt als zodanig niet voor onderwijzend personeel. Dat neemt niet weg dat in deze wet een aantal waarborgen worden gegeven voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk aan de hand waarvan ook een aantal regels te geven zijn voor schoolbesturen, schoolleiding en leerkrachten als het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde medische handelingen – de zogenaamde voorbehouden handelingen – mogen alleen worden verricht door artsen. Anderen dan artsen kunnen deze medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten.

Leerkrachten vallen niet onder wet BIG. Deze geldt alleen voor medische- en paramedische beroepen. Soms worden leerkrachten betrokken bij de zorg rond een ziek kind en worden daarmee partners in de zorg. In een dergelijk geval kan het voorkomen dat leerkrachten wordt gevraagd om een medische handeling bij een kind uit te voeren. In deze situatie is de positie van de leerkracht een bijzondere, die met zorgvuldigheid benaderd moet worden. Het personeel mag enkel met toestemming van het bevoegd gezag en enkel op basis van vrijwilligheid een dergelijke handeling uitvoeren. Het personeel kan dus weigeren om een dergelijke handeling uit te voeren en kan dit niet worden opgelegd.

Als het bevoegd gezag akkoord is én de leerkracht bereid is om een medische handeling uit te voeren waarop de wet BIG van toepassing is, moet de leerkracht een gedegen instructie krijgen hoe hij/zij de BIG-handeling moet uitvoeren van een BIG-geregistreerde professional (meestal de behandelend arts of verpleegkundige). Het naar tevredenheid uitvoeren van deze handeling moet door deze BIG-geregistreerde professional schriftelijk worden vastgelegd (met handtekening) in een bekwaamheidsverklaring. Op deze manier wordt een zo optimaal mogelijke zekerheid aan kind, ouders, leerkracht en schoolleiding gewaarborgd. Ook voor de verzekeraar van de school zal duidelijk zijn dat er zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld. Dit betekent dat een leerkracht in opdracht van een arts moet handelen die hem/haar bekwaam heeft verklaard voor het uitvoeren van een BIG-handeling.

Binnen organisaties in de gezondheidszorg is het gebruikelijk dat een arts, of een door de arts aangewezen en geïnstrueerde vertegenwoordiger, een bekwaamheidsverklaring afgeeft met het oog op eventuele aansprakelijkheden.

Een leerkracht is en blijft verantwoordelijk voor zijn/haar handelen, ook al heeft hij/zij een bekwaamheidsverklaring van een arts. Hij/zij kan hiervoor civielrechtelijk aangesproken worden. Het schoolbestuur is echter verantwoordelijk voor datgene wat de leerkracht doet. Kan een schoolbestuur een bekwaamheidsverklaring van een arts overleggen, dan kan niet bij voorbaat worden aangenomen dat de schoolleiding onzorgvuldig heeft gehandeld.

Het is dus van belang om deze bekwaamheidsverklaring schriftelijk vast te leggen en ook steeds na te gaan of de leerkracht zich daarnaast ook bekwaam acht. Als de school niet kan aantonen dat een leerkracht voor een bepaalde handeling bekwaam is, dan worden de medische handelingen – BIG-handelingen – niet uitgevoerd. Een leerkracht die wel een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zich niet bekwaam acht – bijvoorbeeld omdat hij/zij deze handeling al een tijd niet heeft verricht – zal deze handeling eveneens niet uitvoeren. Een leerkracht die onbekwaam en/of zonder opdracht van een arts deze handelingen verricht is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van een schadevergoeding), maar ook strafrechtelijk (mishandeling). Het schoolbestuur kan op haar beurt als werkgever eveneens civiel- en strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden.

Een leerkracht is dus te allen tijde aansprakelijk te stellen indien er een calamiteit heeft plaatsgevonden ten gevolge van zijn/haar handelen.

Echter, met dien verstande dat bij zorgvuldig handelen met een bekwaamheidsverklaring van een arts tot het verrichten van een voorbehouden medische handeling (BIG) het wel degelijk zal uitmaken voor de juridische beoordeling in het geval van een calamiteit of er zorgvuldig is gehandeld. Met andere woorden, of er een bekwaamheidsverklaring aanwezig was en een toestemmingsverklaring van de ouders tot het verrichten van de verrichte BIG-handeling. De arts die de verklaring gaf is hiermee immers ook verantwoordelijk. Een schoolbestuur of de schoolleiding heeft het recht geen medewerking te geven aan het verrichten van medische handelingen (BIG) door leerkrachten op school.

Dit protocol kan worden aangehaald als protocol medicijnverstrekking en medisch handelen en treedt in werking op 15 juni 2022.

Het protocol is vastgesteld door het college van bestuur op 15 juni 2022 na positief advies van de directeurs en instemming van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

Bijlage 1 - Het kind wordt ziek op school

Verklaring: Toestemming tot handelwijze voor als het kind ziek wordt op school

(Eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

Het kan voorkomen dat uw kind tijdens het verblijf op school ziek wordt, zich verwondt, door een insect wordt gestoken etc. Indien de ernst van de situatie daar aanleiding toe geeft, zal de school altijd contact opnemen met de ouders, verzorgers of met een andere, door hen aangewezen, personen.” Een enkele keer komt het voor dat deze niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet zal de leraar een zorgvuldige afweging maken of uw kind gebaat is met een ‘eenvoudige’ pijnstiller of dat een arts geconsulteerd moet worden.

Als u met het hiergenoemde akkoord bent, wilt u dan dit formulier invullen.

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

naam leerling:

geboortedatum:

adres:

postcode en plaats:

naam ouder(s)/verzorger(s):

telefoon thuis:

telefoon werk:

naam huisarts:

telefoon:

Te waarschuwen persoon, indien ouder(s)/verzorger(s) niet te bereiken zijn:

Naam:

telefoon thuis:

telefoon werk:

Mijn kind is overgevoelig voor de volgende zaken:

naam leerling :

geboortedatum :

MEDICIJNEN: naam:

ONTSMETTINGSMIDDELEN: naam:

SMEERSEL TJES tegen bijvoorbeeld insectenbeten: naam:

PLEISTERS: naam:

OVERIG: naam:

Ruimte voor zaken die hierboven niet genoemd zijn:

Wilt u eventuele veranderingen zo spoedig mogelijk doorgeven aan de directie van de school?
Het is zeer belangrijk dat deze gegevens actueel zijn.

naam ondergetekende:

ouder/verzorger van:

plaats:

datum:

Handtekening:

Bijlage 2 - Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Verklaring: Toestemming tot het verstrekken van medicijnen op verzoek

Ondergetekende geeft toestemming voor het toedienen van de hieronder omschreven medicijn(en) aan:

naam leerling:

geboortedatum:

adres:

postcode en plaats:

naam ouder(s)/verzorger(s):

telefoon thuis:

telefoon werk:

naam huisarts:

telefoon:

naam specialist:

telefoon:

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte:

Naam van het medicijn:

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

..... uur / uur / uur / uur

Medicijn(en) mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

Dosering van het medicijn:

Wijze van toediening:

Wijze van bewaren:

Controle op vervaldatum door: (naam)

functie:

Ondergetekende, ouder/verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school c.q. de hieronder genoemde leerkracht die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

naam:

ouder/verzorger:

plaats

datum:

Handtekening:

Instructie voor medicijntoediening:

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op (datum)

Door:

naam:

functie:

naam instelling:

Aan:

naam:

functie:

naam en plaats school:

Bijlage 3 - Uitvoeren van medische handelingen

Verklaring: Toestemming tot het uitvoeren van voorbehouden medische handelingen (BIG)

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische voorbehouden handeling' op school bij:

naam leerling:

geboortedatum:.

adres:

postcode en plaats:.

naam ouder(s)/verzorger(s): .

telefoon thuis:

telefoon werk:.

naam huisarts:

telefoon:

naam specialist:

telefoon:

naam medisch contactpersoon:

telefoon:

Beschrijving van de ziekte waarvoor de 'medische handeling' op school bij de leerling nodig is:

Omschrijving van de uit te voeren 'medische handeling':

De 'medische handeling' moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

..... uur / uur / uur /uur

De 'medische handeling' mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

Manier waarop de 'medische handeling' moet worden uitgevoerd:

Eventuele extra opmerkingen:

Bekwaamheidsverklaring aanwezig (omcirkelen hetgeen van toepassing is): ja / nee

Instructie medisch handelen

Instructie van de 'medische handeling' + controle op de juiste uitvoering is gegeven op (datum).

Door:

naam:

functie

naam instelling:

Aan:

naam:

functie:

naam en plaats school:

Ondergetekende:

naam:

ouder/verzorger:

plaats:

datum: .

Handtekening:

Bijlage 4 - Bekwaamheidsverklaring

Uitvoeren van medische handelingen

Verklaring: Bekwaam uitvoeren van medische handelingen (BIG)

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling

verklaart dat,

(naam werknemer):

functie:

werkzaam aan/bij:

na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

(naam leerling):

geboortedatum:

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

Ondergetekende:

naam:

functie:

werkzaam aan/bij:

plaats:

datum:

Handtekening:

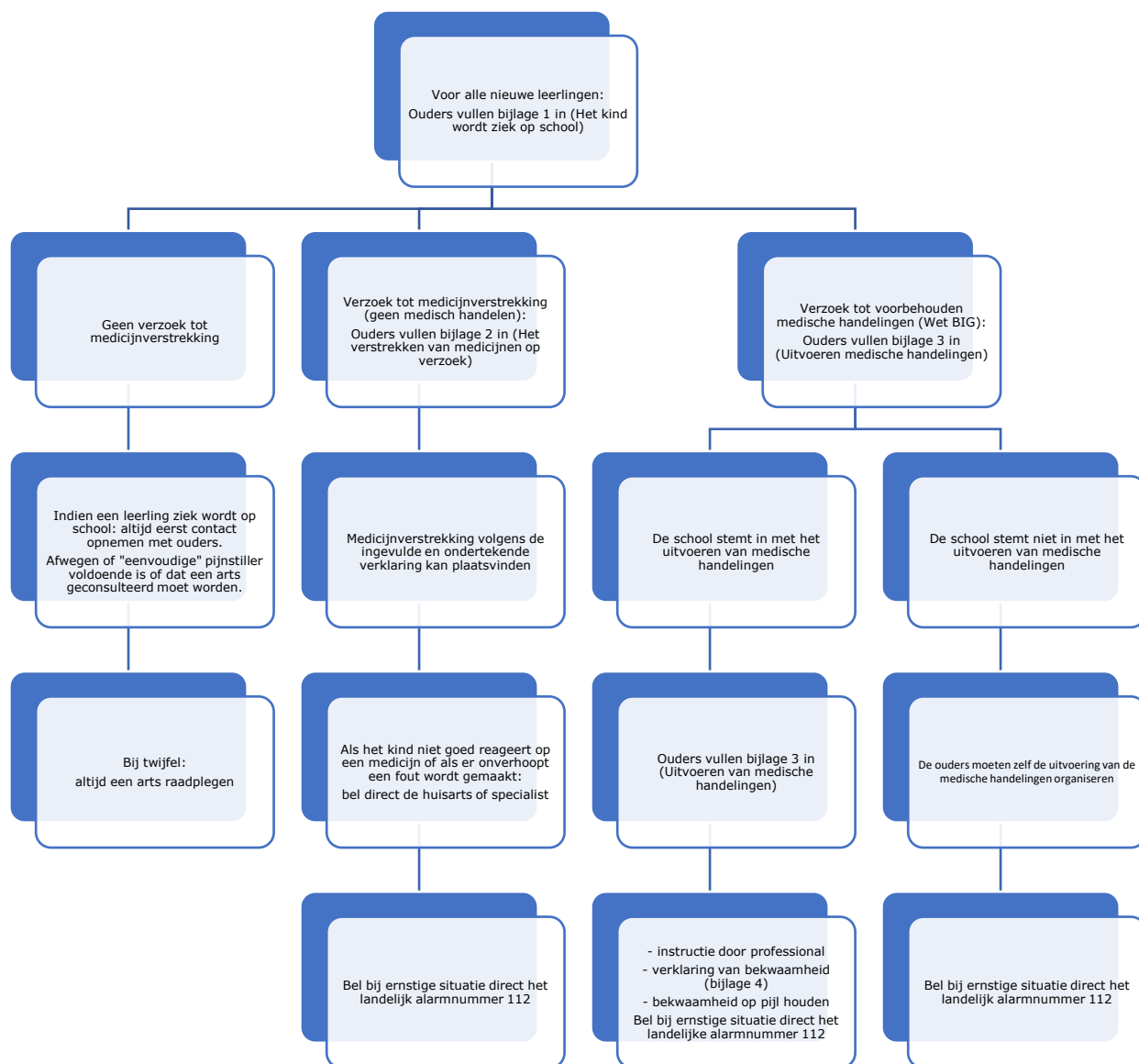
Bijlage 5 - Handelen bij calamiteiten

Richtlijnen

Indien zich calamiteiten voordoen ten gevolge van het toedienen van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling bij een kind, volgen hieronder richtlijnen:

- Laat het kind niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer het kind goed en probeer het gerust te stellen;
- Waarschuw een volwassene voor bijstand (of laat één van de kinderen een volwassene ophalen, waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen);
- Bel direct de huisarts en/of de specialist van het kind;
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112;
- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of 'medische' handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan (eventueel welke fout is gemaakt);
- Zorg ervoor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals:
 1. Naam van het kind;
 2. Geboortedatum;
 3. Adres;
 4. Telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen persoon;
 5. Naam + telefoonnummer van huisarts c.q. specialist;
 6. Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handeling nodig zijn.
- Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon):
 1. Leg kort en duidelijk uit wat er gebeurd is;
 2. Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd;
 3. In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis het kind is gegaan.

Bijlage 6 – Stroomschema protocol medicijnverstrekking en medisch handelen

Bijlage 7 – Factsheet gezondheidszorg in onderwijstijd

Factsheet gezondheidszorg in onderwijstijd¹

Kinderen vanaf vier moeten naar school kunnen gaan, ook als zij gezondheidszorg nodig hebben. Voor acute zorg is in elk schoolgebouw bedrijfshulpverlening (bhw) aanwezig. Voor leerlingen die regelmatig gezondheidszorg nodig hebben, moeten structurele afspraken worden gemaakt over wie die zorg in de school verleent.

Deze factsheet is bedoeld om scholen te helpen bij het organiseren van medische zorg aan leerlingen. De factsheet bevat informatie over hoe de school, de ouders, de leerling en de professionele zorgverlener samen afspraken kunnen maken over het verlenen van gezondheidszorg aan een leerling op school.

1. Gezondheidszorg onder schooltijd: wie is waarvoor verantwoordelijk?

Het bevoegd gezag van een school is verantwoordelijk voor het bieden van onderwijs. Ook als een leerling extra onderwijsondersteuning nodig heeft, moet de school – conform het eigen ondersteuningsprofiel – zorgen dat ze de juiste extra ondersteuning kan bieden en als dat niet kan, een andere school vinden die de extra ondersteuning wel kan bieden.

Soms heeft een leerling (ook) ondersteuning nodig vanuit de gezondheidszorg. Het bieden van gezondheidszorg is geen onderdeel van het onderwijsproces en dus niet de verantwoordelijkheid van (het bevoegd gezag van) de school.

Het is de primaire verantwoordelijkheid van de ouders of verzorgers dat de gezondheidszorg georganiseerd wordt. Als er geen reguliere professionele medische ondersteuning op school is – zoals bijvoorbeeld op sommige scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs – is het bevoegd gezag niet verplicht om

handelingen voor gezondheidszorg uit te voeren op school.

Wel is het bevoegd gezag van de school verplicht om voor elke leerling met een behoefte aan gezondheidszorg, samen met de ouders te onderzoeken of en hoe deze zorg onder schooltijd kan worden georganiseerd. Een school mag niet bij voorbaat leerlingen uitsluiten. Het samenwerkingsverband in de regio of de onderwijszorgconsulenten kan op aanvraag van het bevoegd gezag van de school ondersteuning bieden in de zoektocht naar maatwerk en de manier waarop de zorg onder schooltijd het beste georganiseerd en verleend kan worden.

2. Welke medische handelingen bestaan er en wie mag die binnen een school uitvoeren?

Een aantal medische handelingen brengt risico's mee. De *Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg* (Wet BIG) noemt 14 potentieel risicovolle medische handelingen. Ze mogen beroepsmatig alleen zelfstandig² worden uitgevoerd door volgens de Wet BIG bevoegde zorgverleners en worden daarom **voorbehouden**

¹ Ter vervanging van de Factsheet diabeteszorg in het primair onderwijs van december 2015.

² Het is toegestaan om, onder voorwaarden, een andere persoon in opdracht van een zelfstandig bevoegde beroepsmatige zorgverlener een voorbehouden handeling uit te laten voeren. Zie tabel 1.

handelingen genoemd. Voorbeelden van voorbehouden handelingen zijn het toedienen van insuline met een injectiepen of het inbrengen van een sonde. De [regels voor voorbehouden handelingen](#) kunt u nalezen op de website van de overheid.

Alle andere zorghandelingen zijn **niet-voorbehouden handelingen**. Daarvoor gelden de algemene zorgvuldigheidsnormen. Dat betekent dat deze zorghandelingen door iedereen mogen worden uitgevoerd, als dat met de nodige aandacht en zorgvuldigheid gebeurt. Voorbeelden van niet-voorbehouden handelingen zijn het toedienen van insuline via een insulinepomp die al is aangebracht, het verwisselen van een stomazakje, het meten van bloeddruk of het geven van medicijnen als paracetamol of voorgeschreven medicijnen volgens een bekend schema.

Noodsituaties

Het onderscheid tussen voorbehouden en niet-voorbehouden handelingen vervalt in noodsituaties waarin kinderen, ouders of collega's in levensgevaar raken.³ Als de zorgverlening niet kan worden uitgesteld om ernstige gezondheidsschade of overlijden te voorkomen, mag het personeel in de school of iemand anders binnen of buiten de school op grond van de Wet BIG voorbehouden handelingen uitvoeren, als geen betere zorgverlening beschikbaar is. Een voorbeeld is het geven van een injectie met insuline, om te voorkomen dat een leerling in coma raakt of het aanleggen van een drukverband bij een ernstige bloeding.

Onderscheid beroepsmatig versus niet-beroepsmatig handelen

De Wet BIG maakt onderscheid tussen het **beroepsmatig** als zorgverlener uitvoeren van voorbehouden handelingen en het **niet-beroepsmatig** als zorgverlener uitvoeren van voorbehouden handelingen (zie tabel 1).

Beroepsmatig uitvoeren van voorbehouden handelingen

Met uitzondering van de hierboven geschetste noodsituatie mogen alleen de in de Wet BIG aangewezen zorgverleners, zoals artsen of verpleegkundigen, voorbehouden handelingen beroepsmatig zelfstandig uitvoeren. Anderen mogen voorbehouden handelingen beroepsmatig alleen uitvoeren als ze dat in opdracht doen van een zelfstandig bevoegde zorgverlener.

Hiervoor gelden wettelijke eisen. De zelfstandig bevoegde zorgverlener kan een opdracht geven aan een niet-medische professional, zoals een leraar. Daarbij geldt onder andere dat die persoon voldoende bekwaam moet zijn om de handeling uit te voeren, dat hij of zij de aanwijzingen van de bevoegde zorgverlener opvolgt en dat voor zover nodig toezicht en tussenkomst door de opdrachtgever geborgd zijn.

Beroepsmatig uitvoeren van voorbehouden handelingen op school

Als een personeelslid in een school een zelfstandig bevoegde BIG-geregistreerde zorgverlener is, en ook een functie heeft waarbij dat vereist is en hij daarvoor salaris ontvangt, bijvoorbeeld een medisch verpleegkundige op een school, kan hij in de school **beroepsmatig** zelfstandig voorbehouden handelingen uitvoeren. Als het personeelslid niet een zelfstandig bevoegde BIG-geregistreerde is en dat voor zijn functie ook geen vereiste is, kunnen voorbehouden handelingen alleen beroepsmatig op grond van de Wet BIG worden uitgevoerd als een zelfstandig bevoegde BIG-geregistreerde zorgverlener daartoe een opdracht (zo nodig op afstand) geeft. Een uitzondering geldt voor noodsituaties, zoals hierboven beschreven.

Op de meeste reguliere basisscholen is het beroepsmatig uitvoeren van voorbehouden handelingen niet van toepassing.

Niet-beroepsmatig uitvoeren van voorbehouden handelingen

Andere personen dan de bij wet aangewezen zorgverleners mogen voorbehouden handelingen alleen zelfstandig uitvoeren als zij dat **niet-beroepsmatig** doen. Dat is bijvoorbeeld het geval als een leerling bij zichzelf, een ouder bij zijn kind of een mantelzorger bij een persoon, een voorbehouden handeling uitvoert. In al deze gevallen is het belangrijk dat degene die de handeling uitvoert, over voldoende kennis en vaardigheid beschikt om de voorbehouden handeling uit te voeren.

Niet-beroepsmatig uitvoeren van voorbehouden handelingen op school

Het personeel in de school mag op basis van vrijwilligheid een voorbehouden handeling zelfstandig uitvoeren als het niet-beroepsmatig handelt zoals bedoeld in de Wet BIG. De term (niet-)beroepsmatig is een aanduiding uit de Wet BIG die wijst op de zorgverlening. Beroepsmatig betreft hier niet het beroep van bijvoorbeeld de leraar. Leraren kunnen niet-beroepsmatig voorbehouden handelingen uitvoeren onder werktijd.

Op de meeste reguliere basisscholen is het niet-beroepsmatig uitvoeren van voorbehouden handelingen van toepassing.

Van niet-beroepsmatig handelen op school is sprake als het uitvoeren van voorbehouden handelingen geen onderdeel is van de functie en het takenpakket van een personeelslid in de school. Een personeelslid voert deze handelingen op basis van vrijwilligheid uit. Het personeelslid ontvangt op grond van de Wet BIG geen salaris voor het uitvoeren van de voorbehouden handelingen. Dit dient niet te worden verward met het salaris dat wordt ontvangen voor het uitoefenen van werkzaamheden binnen de school.

³ Op basis van artikel 450 Wetboek van Strafrecht.

Als ouders of verzorgers dat vragen aan de school, kan het personeel in de school op grond van de onderwijsrelatie die het personeel tot een leerling heeft overwogen om voorbehouden handelingen (niet-beroepsmatig) uit te voeren. Dit kan als sprake is van vrijwilligheid, het personeel in de school zich op zijn gemak voelt bij het vrijwillig uitvoeren van de voorbehouden handeling en begrijpt hoe deze handeling moet worden uitgevoerd. Het personeel in de school is niet verplicht om voorbehouden handelingen uit te voeren. Het personeel kan dit overwegen op basis van de onderwijsrelatie.

Als het personeel in de school bereid is om een voorbehouden handeling uit te voeren, dan dient het bevoegd gezag daarmee akkoord te gaan, omdat het bevoegd gezag verantwoordelijk is voor een goede organisatie op school.

De voorbehouden handelingen kunnen binnen de school en tijdens werktijd plaatsvinden. De ouders, het bevoegd gezag en de persoon die de handeling uit gaat voeren, dienen daarover vooraf afspraken te maken (zie paragraaf 3).

Het bevoegd gezag is verantwoordelijk en aansprakelijk voor al het handelen van het personeel dat in werktijd plaatsvindt (zie paragraaf 4), tenzij de rechter op grond van de redelijkheid en billijkheid anders beslist.

(Niet-)beroepsmatig uitvoeren van voorbehouden handelingen door anderen

Het kan zijn dat het bevoegd gezag niet akkoord gaat met het uitvoeren van een voorbehouden handeling door het personeel in de school. Dan zoekt het bevoegd gezag met de ouders of verzorgers naar een passende wijze waarop de zorg op school kan worden geregeld. Het kan ook zijn dat de school of het samenwerkingsverband iemand anders dan het personeel in de school de zorg kan laten verlenen.

Ook kunnen de onderwijszorgconsulenten betrokken worden bij het zoeken naar een passende oplossing. De consulenten zijn door het hele land actief en beschikken over een uitgebreid netwerk in de regio, kennis van de wet- en regelgeving. Ze hebben ervaring met het organiseren van maatwerk én het vinden van creatieve oplossingen. Meer informatie is te vinden op de website www.onderwijsconsulenten.nl.

Tabel 1

HANDELING		WIE?	WETTELIJKE VOORWAARDEN
Niet-voorbehouden handelingen	Beroepsmatig en niet-beroepsmatig	• Iedereen	• Geen specifieke wettelijke regels • Algemene zorgvuldigheidsnormen • Er moet toestemming zijn van de wettelijke vertegenwoordiger van de leerling • Indien dit op school gebeurt, moet er toestemming zijn van het bevoegd gezag
Voorbehouden handelingen zonder betrokkenheid van een zelfstandig bevoegde zorgverlener ⁴	Niet-beroepsmatig	• Leerling • Ouder • Andere persoon op verzoek van de ouder	• De uitvoerder voert de handeling niet vanuit zijn functie of beroep uit • De uitvoerder voert de handeling op basis van vrijwilligheid uit • De uitvoerder heeft voldoende kennis en vaardigheid opgedaan om de handeling uit te voeren • Er moet toestemming zijn van de wettelijke vertegenwoordiger van de leerling • Indien dit op school gebeurt, moet er toestemming zijn van het bevoegd gezag
Voorbehouden handelingen door of in opdracht van een zelfstandig bevoegde zorgverlener	Beroepsmatig	• Zelfstandig bevoegde zorgverlener • Andere persoon in opdracht van een zelfstandig bevoegde zorgverlener	• De opdrachtnemer handelt in opdracht van een zelfstandig bevoegde zorgverlener (opdrachtgever) • De opdrachtnemer is bekwaam om de handeling uit te voeren • Voor zover nodig geeft de opdrachtgever aanwijzingen, houdt hij/zij toezicht en zorgt hij/zij dat hij/zij of een andere zelfstandig bevoegde zorgverlener kan ingrijpen • Indien dit op school gebeurt, moet er toestemming zijn van het bevoegd gezag

⁴ BIG-geregistreerde zorgverleners zijn zelfstandig bevoegd om een voorbehouden handeling uit te voeren als de Wet BIG het uitvoeren van de handeling aan die beroepsgroep heeft voorbehouden en de zorgverlener bekwaam is om de handeling uit te voeren.

Tabel 2⁵

Wie verleent de zorg?	Checklist
De leerling Soms kan de leerling een aantal handelingen zelf uitvoeren, bijvoorbeeld insuline spuiten vanaf een bepaalde leeftijd, een pleister plakken etc. School voorziet in de eventuele benodigde ruimte.	✓ Waar voert de leerling de handeling uit? ✓ Heeft hij/zij nog iets nodig? ✓ Waar kan de leerling terecht als er iets niet goed gaat of hulp nodig heeft? ✓ Wie houdt in de gaten of alles goed gaat?
De ouders (of anderen) Als ouders of verzorgers in de buurt van de school zijn, kunnen zij de zorg verlenen. Een variant is dat zij andere ouders van kinderen met een vergelijkbare zorgvraag benaderen om de zorg te verlenen of om dit beurtelings te doen. School voorziet in de toegang en de eventuele benodigde ruimte.	✓ Waar voert de ouder de handeling uit? ✓ Heeft hij/zij nog iets nodig? ✓ Hoe houdt de ouder contact met de leerling? ✓ Heeft de ouder toegang tot de leerling?
Een professionele zorgverlener De eerst aangewezen professionele zorgverlener op school is de wijk- of kinderverpleegkundige. Ouders kunnen zelf advies vragen bij de wijk- of kinderverpleegkundige van een thuiszorginstelling of bij de zorgverzekeraar over de aanvraag van een zorgindicatie. Vanuit de <i>Zorgverzekeringswet</i> wordt verpleegkundige zorg die nodig is in de eigen omgeving bekostigd. Als een indicatie wordt afgegeven voor verpleegkundige zorg, kunnen afspraken gemaakt worden over zorgverlening op school. Ook kan er sprake zijn van zorg vanuit de Jeugdwet. Dan is indicatie via de gemeente nodig. School voorziet in de toegang en de eventuele benodigde ruimte.	✓ Is er een indicatie voor wijkverpleging/verpleging en verzorging in de eigen omgeving (vanuit de Zvw) of voor zorg vanuit de Jeugdwet (via de gemeente)? ✓ Hoe houdt de zorgverlener contact met de leerling? ✓ Heeft de zorgverlener toegang tot de leerling?
Het personeel in de school Er kan worden afgesproken dat iemand van het personeel in de school de zorg verleent, wanneer er iemand is die dat vrijwillig wil doen. Deze persoon doet dat vrijwillig en niet omdat het tot zijn takenpakket vanuit de school hoort. Dit betekent dat hij ook mag weigeren de zorg te verlenen. Indien iemand van het personeel in de school bereid is om de zorg te verlenen, dan moet het bevoegd gezag van de school aangeven dat er geen bezwaar is dat de handelingen op school, door het personeel, worden uitgevoerd. De ouders zijn eindverantwoordelijk: zij vragen het personeel om de zorg aan hun kind te verlenen, niet de school, en zij zorgen dat het personeel geïnstrueerd wordt, niet de school.	✓ Is duidelijk wat de handeling betekent? ✓ Is de uitvoerder vrijwillig bereid om de handeling uit te voeren? ✓ Is het bevoegd gezag van de school akkoord? ✓ Heeft de uitvoerder goede instructies gekregen wat hij moet doen? ✓ Waar en wanneer wordt de handeling uitgevoerd? ✓ Onder wiens verantwoordelijkheid handelt de uitvoerder? ✓ Is de continuïteit in de klas en in de school voldoende geborgd? ✓ Wie neemt de zorg over bij afwezigheid van de uitvoerder?

⁵ Deze tabel is indicatief en zal per schoollocatie belakken en/of aangevuld moeten worden. Dit is afhankelijk van de omstandigheden van het geval.

3. Maak vooraf afspraken!

In de schoolgids kan de school de ouders en andere betrokkenen informeren over de procedure en het beleid van de school voor medisch handelen. Hierbij is van belang dat als een leerling regelmatig gezondheidszorg nodig heeft onder schooltijd, ouders, leerlingen en scholen goede afspraken maken en schriftelijk vastleggen hoe de zorg wordt geregeld en hoe betrokkenen dit (tussentijds) met elkaar evalueren. Dat kan bijvoorbeeld in een gesprek aan het begin van elk schooljaar.

Afhankelijk van de zorgvraag en het schoolbeleid kunnen ouders en de schoolleiding bij dit gesprek het betrokken personeel in de school of een zorgprofessional betrekken.

Op basis van de zorgvraag en de situatie in de klas, kan worden onderzocht wie de zorg onder schooltijd kan verlenen en hoe dat op een goede manier kan plaatsvinden. Dit kan op de volgende manieren of met een combinatie ervan.

4. Aansprakelijkheid

Als de uitkomst van de afspraken tussen het bevoegd gezag en de ouders of verzorgers is dat het personeel in de school, niet zijnde een zelfstandig geregistreerde BIG-zorgverlener, tijdens werktijd en binnen de afspraken van zijn of haar arbeidsovereenkomst, de benodigde zorg verleent, dan is die persoon in beginsel niet aansprakelijk als er iets misgaat.

Binnen een werkomgeving is het bevoegd gezag verantwoordelijk en aansprakelijk voor al het handelen van het personeel dat in werktijd plaatsvindt en die verband houden met de uit te voeren werkzaamheden. Het is van belang dat de werknemer aantoonbaar de instructies en afspraken volgt en over voldoende kennis en vaardigheden beschikt om de handeling(en) zorgvuldig uit te voeren. Alleen als sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid aan de kant van de werknemer kan de werkgever de aansprakelijkheid afwijzen.

Het bevoegd gezag is dus verantwoordelijk en financieel aansprakelijk voor schade die een werknemer tijdens het uitoefenen van zijn functie veroorzaakt, tenzij er sprake is van opzet of bewuste roekeloosheid van de werknemer.

5. Juridisch kader

- De *Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg* (Wet BIG) is wat betreft het uitvoeren van voorbehouden handelingen van toepassing.
- Daarnaast geldt de *Wet op het primair onderwijs* (WPO), de *Wet op het voortgezet onderwijs* (WVO) en de *Wet op de expertisecentra* (WEC). De wetten bevorderen en bewaken de kwaliteit van het onderwijs en zorgen voor passende onderwijssteun voor elk kind.
- Boek 7 Burgerlijk Wetboek.
- Artikel 450 van het Wetboek van Strafrecht (WvSr) wat betreft de plicht om altijd iemand te helpen die in nood verkeert.

Deze factsheet is een uitgave van:

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijnstraat 50 | 2515 XP Den Haag
Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Parnassusplein 5 | 2511 VX Den Haag
Postbus 20350 | 2500 EJ Den Haag

Oktober 2021 | Publicatie-nr. 21404903